

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 7:52
סוף זמני ק"ש - 8:52
9:28 -
סוף זמן תפלה - 10:39
דף היומי לשבת: ב"ב ל"ט

בס"ד, עש"ק מטות-מסעי - שבת מברכים מנחם אב - פרק ב' - שנת תשפ"ד לפ"ק

פרשיות מטות-מסעי

ונאסר. ולפ"ז צריכין אנו למיפשט בעיא דר' ירמיה לקולא, ודבר שהותר אינו חוזר ונאסר באיסור זה עצמו. עכ"ל.

ועיין בספר אור חדש על פסחים (דף מ"ד ד"ה ונראה) שמביא תירוץ על קושיית הרמב"ן בשם הנודע ביהודה עפ"מ דאיתא במס' ע"ז (כה), כשם שעמדה חמה ליהושע, כך עמדה חמה למשה במלחמות סיחון ועוג. והנה בודאי בשעת מלחמה לא בישלו, שהיו טרודים במלחמה, וכיון שהמלחמה נמשך מעל"ע [מעט לעת] לכל הפחות כ"ד שעה (עיי"ש בגמ'), א"כ ממילא כל הכלים נעשו אינן בן יומם והיו כולם נטל"פ [נותנים טעם לפגם], לכך לא הוצרכו הגעלה. משא"כ במלחמת מדין שלא נמשכה המלחמה כ"ד שעות, והיו להם כלים שאינן בני יומן, ולכן נאמר להם דין הגעלת כלים במלחמת מדין ולא במלחמת סיחון ועוג.

ועיי"ש שכותב דזה אתי שפיר אליבא דשיטת התוס' דנותן טעם לפגם הוא לאחר כ"ד שעות. אבל אליבא דרש"י דס"ל דלינת לילה פוגמת, הדרא קושיית הרמב"ן לדוכתא - אמאי לא צוה להגעיל בכלי סיחון ועוג. ואין לומר דשם היו נותן טעם לפגם מצד שעמדה חמה כ"ד שעות, זה אינו, דהרי לא הי' שם לינת הלילה כלל, ועיקר הפגם תלוי בלילה כדאיתא בלשון הפוסקים.

ובספר נו"ב עה"ת מובא מנין הנו"ב, הג"ר זאב וואלף לנדא זצ"ל, מוציא לאור ספרי הצל"ח (בהג"ה על הצל"ח על חולין יז), שכתב על הערת האור חדש: ובמחילה מכבוד תורתו של הגאון הנ"ל, דבריו אינם מובנים כלל, דכל פלפולו של התוס' שם הוא אם לינת לילה פוגמת אף שלא שהה מעת לעת, אבל מעת לעת שהוא כ"ד שעות, זה ודאי פוגם. ואם כי ברוב ארצות ישוב הארץ אי אפשר למצוא כ"ד שעות בלא לילה, מ"מ בארצות הסמוכות לקוטב (the poles) נמשך היום וכן הלילה כמה חדשים, ושם יש מציאות מעת לעת - היינו כ"ד שעות בלי לילה. אלא בודאי לכולי עלמא משך הזמן כ"ד שעות גורם לפגום טעם הבלוע בכלים, ופלוגתא הפוסקים היא רק אם לינת לילה בלי משך זמן כ"ד שעות ג"כ פוגם (עיי' ברא"ש שילהי מס' ע"ז). וכן במלחמת סיחון שלא שקעה החמה ביום ההוא, עכ"פ משך זמן כ"ד שעות הי' גורם לעשות טעם בליעת האיסור בכלים לפגם, וא"כ יש שפיר מקום לתירוץ של אא"ז [אדוני אבי זקני] הגאון [בעל נו"ב] ז"ל דלכך לא נאמר דין גיעולי כלים במלחמת סיחון ועוג הואיל והכלים היו פגומים.

והייתם נקיים מה' ומישראל (לב:בב). במשנה (שקלים פ"ג מ"ב) איתא: שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, שנאמר "והייתם נקיים מה' ומישראל", ואומר (משלי ג:ד) "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם".

"אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא" (לא:ד). ופירש"י: לכל מטות ישראל - לרבות שבט לוי. ומקשים המפרשים דלפ"ז הי' צריך ש"ג אלף נשלחו. אמנם, בפסוק הבא כתוב: "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא".

בחידושי ופירושי המהרי"ק קולון איתא: וי"ל דמשבט לוי לא הלכו אלף, ובקרא לא חשיב אלא 'אלף למטה'. והכי קאמר: "אלף למטה אלף למטה" - כלומר, לכל שנים עשר שבטים תשלחו לצבא אלף לכל שבט ושבט, "לכל מטות ישראל" - דהיינו שבט לוי, "תשלחו" כל דהו, אבל אלף לא בעי. אי נמי, דמשבט לוי הלכו אלף, אבל אפרים ומנשה בפעם הזאת לא היו נמנין כי אם בשביל שבט אחד, ע"כ.

וויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה וגו' אך את הזהב וגו' (לא:כא-כב). ב'דורש לציון' לבעל הנודע ביהודה (דרוש י"א) איתא: והנה הרמב"ן בחומש פ' מטות הקשה לשאול, למה לא נאמרה פרשת גיעולי נכרים עד מלחמת מדין, הלא מלחמת סיחון ועוג קדם להם, ומדוע לא נאמר אז. ותירץ, דסיחון ועוג היו משבעה עממין, ועליהם נאמר "ואכלת את שלל אויביך" (דברים כ:יד), אפי' קדלי דחזירי הותר להם (חולין יז), ואיך יצטרכו הכלים הגעלה. אבל מלחמת מדין לא היתה משבעה עממין.

והנה הקשיתי עליו דבמס' חולין (יז) משמע דלא הותר קדלי דחזירי רק בשבע שכבשו, וא"כ הכלי עדיין צריך הגעלה, שהרי הכלי ישאר גם אח"כ וישתמשו בו. אמנם אם לא אסרה התורה רק כלים בני יומא, וא"כ בין כך לא יהיו בני יומא. אבל לפי מה דסברי רבנן אפי' כי פגום אסור, הדרא קושיא לדוכתא.

וצריך לומר ע"פ מה דאיתא במס' חולין (יז) בעי ר' ירמיה, אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו, אימת, אילמא בשבע שכבשו, השתא דבר טמא אישתרי להו, דכתיב (דברים י:יא) "ובתים מלאים כל טוב וגו'", בשר נחירה מבעיא. אלא לאחר מכאן, וקאי בתקו. והרא"ש (שם ס"ו כ"ג) כתב נפקותא לדין אם אדם אסר עצמו באיזה דבר, והיה בידו מאותו מין ממה שניתותר מקודם האיסור. א"נ ביד שאסרו גבינות ושלקות נכרים, והיו ביד ישראל גבינות של נכרים מקודם שגזרו שעדיין היה מותר.

הנה שורש בעיא זו, אם דבר המותר יכול לחזור ולהיות נאסר באותו איסור עצמו שהותר עד הנה, ולפ"ז בעיא זו שייכא ג"כ בקדלי דחזירי, שניתותרו משבע שכבשו לאחר זמן, שהרי כבר היה מותר. ולכן נאמר גיעול במדין ולא בסיחון ועוג, משום דסיחון ועוג שהיו משבע עממין, וכבר הותר הבלוע בקדירה בשבע שכבשו, ושוב אינו חוזר

מעניין הוא, שלעיל בפרשה מצינו ענין זה של 'מראית עין', דעל מה שכתוב "אלף למטה וגו' לכל מטות ישראל תשלחו לצבא" (לא:ד), פירש"י: "לרבות שבת לוי. ובביאורי מהרא"י לבעל תרומת הדשן איתא: ומקשים, והלוא א"כ הרי י"ג אלפים [וא"כ למה כתוב בפסוק הבא: "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא"?]

ויש לומר דשבט אפרים לא שלח מהם לצבא כלל, לפי שמיתת משה תלוי' היתה בנקמה זה, היו יראים שמא נחשדים יהיו שמזרוזין למלחמה זו כדי שיעדר משה ויעמוד יהושע תחתיו שהי' משבטם. ולכך עמדו בני לוי במקומם להודיע זריותם לנקמת ה', שאע"פ שמהם משבטם הי', ויעדר מהם ע"י נקמה זו, לא נמנעו.

"כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול ואחר ימות הכהן הגדול ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו" (לה:כה). להסביר טעם הדבר, כותב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פ"מ): ותלה [התורה] חזרתו [של הרוצח] במות האיש אשר הוא הנכבד שבבני אדם והאהוב לכל ישראל, שבוה תנוח דעת הגואל אשר נהרג קרובו - שזה ענין טבעי לאדם, [ש]כל מי שתקרהו צרה, כשתבוא ג"כ לזולתו כיוצא בה או גדולה ממנה, ימצא נחמה בזה על מקרהו. ואין במקרה מנת בני אדם אצלנו יותר גדול ממתת כהן גדול, עכ"ל.

ע"פ דברי הרמב"ם האלה נוכל להבין למה, כשמנחמים אבלים ר"ל, אומרים: "בתוך שאר אבלי ציון וירושלים" - להזכיר להם שהם אינם בודדים באבלותם, שהרי כלל ישראל סובלים מאבילות גדולה מאד על ציון וירושלים, כדי שימצאו נחמה בזה.

בענין ראיית נכרי ביין

ע"פ: "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור וגו'" (לא:טז) איתא בספרי: מה הי' דבר בלעם? אמר להם, אפילו אתם מכניסים כל המונות שבעולם לא אתם יכולים להם וכו', אלא בואו ואני נותן לכם עצה מה תעשו, אלקיהם של אלו שונא זימה העמידו לכם נשיכם ובנותיכם בזימה והם שטופים בזימה, ואלקיהם שולט בהם וכו'.

ובפ' חלק (סנהדרין קו). מסופר שבנות מואב הגישו כוסות של יין לבני ישראל כי עדיין לא נאסר יין של נכרים - והשקום ועי"ז בערה בהם תאוות הזנות, וקודם שהסכימו לזנות עמהם הכריחו אותם לעבוד פעור, עיי"ש.

ובפרקי דר"א (פמ"ז) איתא: עמד פינחס והחרים על ישראל שלא ישתה אדם מישראל מיינם של גויים.

בספר טעמי המצות של רבי מנחם בן משה הבבלי (מצוה ש"ס) איתא: שלא לשתות יין נסך, שנאמר: "אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם" (דברים לב:לח) - מה זבח אסור, אף יין אסור, להכי אסורו בכל שהוא. ובימי חרפי ראיתי אנשי מעשה שהיו מחמירין על עצמן שאפילו בראיית גוי, ביין לא היו רוצים לשתותו אע"פ שלא [נגע] (נמצא שעדיין הוא ביד ישראל, וכבר הגוי חשב לנסכו לעבודה זרה) בו הערל, כיון שנתן עיניו בו אין בו סימן ברכה. ומנהג ותיקין הוא כיון שהערל רואה גוון היין או ריחו נתאוה לו במחשבתו, וסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה, א"כ אע"פ שהוא ביד ישראל, כבר ציירו בשכלו. ואל

תתמה על דקדוק החומרה בכל שהוא, שהנשמר ממנו זוכה ליין [המשומר] שמשמח אלקים בברכות. [בפירוש באר מרים על ספר טעמי המצות איתא: רצונו לומר, ובל יקשה לך, מדוע החמירו בזה להיות האיסור במשהו. ומתרגן, כי הנשמר ממנו זוכה ליין המשומר וכו']. ותמה על המקילים בטענת כל דהו בארצות הערלים כיון דאקשי' קרא לעבודה זרה, דכתיב: "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם" ש"חלב זבחימו יאכלו" אם "ישתו יין נסיכם". [ר"ל, ותימה היא על המקילין בהאיסור הזה באומרים כי המה בארצות הערלים ואי אפשר להם להזהר באיסורו. על זה אמר המחבר כי טענתם אין בו ממש כי הלוא אנו רואין גודל החומרא, שהחמירה בה תורתנו הקדושה להקיש לעבודה זרה וכו'].

ועיין בשל"ה הקדוש (שער האותיות - קדושת האכילה, אות ק"ו) שמביא דברי ספר טעמי המצות, ומסיים: טעמו וראו הצורך הגדול להתקדש בזה. על כן, קדושים תהיו, ולהחמיר בכל החומרות, ועל זה נאמר: קדש עצמך במותר לך (יבמות כ.).

מה שראיית הגוי יכולה לפגום את היין, מצינו כעין זה בפירוש הרמב"ן ע"ה"ת אודות הבטת אשה נדה, וז"ל בפ' ויצא עה"פ: "כי דרך נשים ליי" (לא:כה) כי ידעו הקדמונים בחכמתם שהבלן מזיק, גם מבטן מוליד גנאי, ועושה רושם רע, כאשר ביארו הפילוסופים. עוד אני עתיד להזכיר נסיונם בזה, עכ"ל.

כוונתו למה שכתב (ויקרא יב:ד) "ואף מבט שלה מוליד הזיק", ועל הפסוק: "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרבו" (יה:יט) כותב, וז"ל: אסר הכתוב הנדה מפני הטעם שהזכרתי וכו', ועוד הגידו בו נסיון אמיתי, והוא ממפלאות תמים דעים בתולדה, כי הנדה בתחילת זובה, אם תביט במראה של ברזל בהיר, ותאריך לראות בה, יראו במראה טיפות דם, כי הטבע הרע המזיק שבה תוליד גנאי, ורוע האויר ידבק במראה, והנה היא כאפע הממית בהבטתו, עכ"ל. וכ"כ רבינו בחיי בפירושו ע"ה"ת (ויקרא יב:ב, טו:ט).

ועיין במקור חיים מבעל חוות יאיר בקיצור הלכות (סי' קפ"ג) שכתב: מדת חסידות להקפיד בכוס של ברכה על הסתכלות גוי וכן הסתכלות נדה, וכל שכן בנגיעתה מטעם דברי הרמב"ן ובחיי והחבר לכוזר (מאמר ב' סי' ס"ו) ופי' הקול יהודה שם עכ"ל.

בספר מנהג ישראל תורה (ח"א או"ח סי' ער"ב סק"א) איתא: בדרכי תשובה (ביו"ד סימן קכג סק"ב) הביא מספר טעמי המצות (להרב מנחם הבבלי) וז"ל: בימי חורפי ראיתי אנשי מעשה שהיו מחמירים על עצמם שאפילו בראיית כלי היין לא היו שותין אע"פ שלא נגע בו ע"כ, והובא גם במדרש תלפיות (אות יין), ובשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' קכ"ד) הביא כן בשם צדיקים, וכתב דחסידים ואנשי מעשה מחמירין אפילו אם הגוי ראה היין דרך זכוכית, אך מפלפל שם בזה אם יש מקום להחמיר כ"כ, דאף דמצינו בכמה מקומות דחשוב ראי' ע"י זכוכית, מ"מ י"ל דשליטת העין אינו פועל דרך הזכוכית עי"ש, וכן העלה בשו"ת זבחי צדק (ח"א סי' קסה), אכן לכאורה מלשון בעל טעמי המצות הנ"ל משמע קצת דיש להחמיר בזה, שכתב שהיו מחמירים על עצמם שאפילו בראיית כלי היין לא היו שותין, אמנם במדרש תלפיות מעתיק לשון הטעמי המצות בלשון אחר, ולא כתב אלא ראיית יין ולא כתב כלי היין'.

ושוב ראיתי ענין זה גם במקור חיים (מבעל חוות יאיר) בקיצור הלכות (סי' קפ"ג) וז"ל, מדת חסידות להקפיד בכוס של ברכה על הסתכלות גוי וכן הסתכלות נדה וכו'.

וממשיך וכותב שם: ראיתי מדקדיקין שמחמירין בהחומרא דראיית

אדמו"ר מגור שליט"א [הוא כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל] שזה פירוש "עין לא ראתה" - זה יין המשומר, ע"כ.

בספר פסקי תשובות (ח"ג כרך א' סי' ער"ב סק"ג) לאחר שמביא את דברי השל"ה בשם ספר טעמי המצות שיש מנהג ותיקין שלא לשנות יין שראה אותו גוי, כותב: והנה, אם כי סתימת דבריו מורה על חומרת הדבר תמיד בכל שתיית יין, למעשה נתפשט המנהג להחמיר בזה ביין שמשמשים למצוה, כקידוש והבדלה ושאר כוסות של מצוה.

ויין שעבר בישול שאין עליו איסור יין נסך ואיסור סתם יינם, בודאי שאין להחמיר אם ראהו גוי.

[בהערה שם איתא: ואפילו למחמירים דלהלן לענין חתום במגופה היטב או בראיה דרך הזכוכית, שאני התם שהיין ראוי לנסך לעבודה זרה, ולכן יש בו הנזק הסגולי על ידי ראיית ותשוקת הגוי את היין, משא"כ יין מבושל שעצם היין אינו ראוי לניסוך, ולכן אינו מקבל טומאת גוי כלל, אפילו לא נזק סגולי, ועיין תשובות והנהגות (ח"ב סי' ת"א)].

שוב כותב בעל פסקי תשובות: ויש הכותבים עוד שאף ביין שאינו מבושל אין חומרת הסתכלות גוי על היין אמור אלא אם כן ראה את היין גופא בכוס, אבל לא ברואהו הגוי דרך הבקבוק, אמנם חסידים ואנשי מעשה מחמירים גם בזה, ויש שהחמירו בראיית גוי בחתום בפקק היטב, הגם שאין בו דין יין נסך.

עכו"ם אפילו כשהצלוחית סגורה וחתומה, ויש לעיין בזה, דהרי בכה"ג אינו מנסך אפילו בנגיעה ולא תהא החומרא של ראיית עכו"ם גדולה מדין נגיעת עכו"ם, ואולי יש לחלק, וצל"ע (ועיין בזמירות לעטר פתורא). וכתב בבן איש חי (פ' בלק) דחומרת הרבינו מנחם הבבלי אין להחמיר אלא בעכו"ם, אבל בישמעאלי אפילו מדת חסידות ליכא וכו' ע"כ.

בספר דף על הדף (ברכות לד: עמ' קצ"ז) לאחר שמביא את דברי ס' מנהג ישראל תורה, כותב: וסיפר לי הרה"ח ר' חיים יצחק שוירץ שליט"א מת"א, שסיפר לו זקנו, הגה"ח ר' שלמה'לה אלטר זצ"ל שבילדותו ישב לפני זקנו החדושי הרי"ם זצ"ל בש"ק, והיה מונח על השלחן צלוחית יין. ונכנס משרת עכו"ם לחדר. הורה החדושי הרי"ם לנכדו להוציא הצלוחית ולתת למשמש בגלל שבראייתו את היין נאסר וכו"ל משום יי"נ. והעיר הילד לזקנו, הרי איסור יי"נ דרבנן, ואיסור "לא תחנם" - לא תתן להם מתנת חינם (ע"ז כ). הוא דאורייתא, ואיך נדחה זה מפני זה. ורמז לו החדושי הרי"ם שיניח הצלוחית על השלחן. אח"כ נכנסו אחיו השפת אמת והגה"ח ר' שלמה'לה אל זקנם החדושי הרי"ם זצ"ל, ואמר להם החדושי הרי"ם: שלמה'לה נצחני היום ... עכ"ל, ודפח"ח.

ולעיל, על מה דאיתא בגמ': מאי "עין לא ראתה" - זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, כותב: ובפרדס יוסף (פ' יוצא עמ' תק"פ-א) מבאר הענין שהעולם נוהגים ומחמירים לכסות יין שלא יראה אותו עכו"ם ומברר שם מקור המנהג. ומביא בסוף דבריו: ושמעתי בשם

PARSHIYOS MATOS-MAS'EI
© COPYRIGHT 2024
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

נדב בן דבורה לרפ"ש

רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
פעסא רחל בת דבורה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש

”זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהיינה לנשים, אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים” (לו: י)

“This is the matter that Hashem commanded the daughters of Tzlofchod saying, ‘To those who are fitting in their eyes they shall marry. However, they should marry into the family of the tribe of their fathers.’”

The *Netziv, Z'TL'*, writes that although the daughters of Tzlofchod were permitted to marry out of their tribe because of their prominence, the Torah nevertheless advised them to conduct themselves as the other daughters of Israel of that generation who were not permitted to marry into another tribe if they were the sole heirs.

The lesson is applicable to other matters in society - the prominent members should not exploit their lofty station. Rather, they should follow the customs of the ordinary people.

”גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו” (לב: טז)

“We will build enclosures for our sheep here and cities for our children.”

Rashi notes that the fact that they mentioned their animals before their children indicates that they were more concerned about their possessions than they were about their offspring.

The *Chazon Ish, Z'TL'*, quoted the *Maharal* as saying that when the *Anshei Kenesses Hagedola* forced the *Yeitzer Hora* for *Avoda Zoro* to leave, it demanded that a new *Yeitzer Hora* replace it - the inclination for money.

The *Chazon Ish* concluded from this that the *Yeitzer Hora* for money is an offshoot of the *Yeitzer Hora* for *Avoda Zoro*.

[Editor's note: This gives new meaning to the words found on United States currency - “In __ We Trust”].

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

If a person accepted Shabbos early and then realized that he had neglected to perform a Mitzva that should have been performed on Erev Shabbos [e.g. putting on Tefillin], he may be שואל on his קבלת שבת [in front of three men who did not accept Shabbos yet, similarly to התרת נדרים] and then perform the Mitzva (Sefer Kol Nidrei, p. 690).

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) One of the five kings of Midyan whom Bnei Yisroel killed was Tzur. By which other name is he known to us?
- 2) Is it permissible to use fruit juice [or any liquid other than water] for Kashering?
- 3) Do wooden utensils require Tevila if they are purchased from a Gentile?
- 4) Did the daughters of *Tzlofchod* have children after they married?
- 5) Which person mentioned in this week's Parsha was executed by Beis Din?
- 6) With which sword was Bilam killed?
- 7) What is the only Yahrtzeit mentioned explicitly in the Torah?
- 8) Which person who was involved with the first war against Amaleik precipitated the second war against Amaleik?
- 9) Does a *Neder* or *Shevua* in writing have any validity?
- 10) Where did the *Mon* first fall?
- 11) Over which Posuk in this week's Parsha did Rabbi Akiva cry?
- 12) On the Posuk (לד: א) “אלף למטה אלף למטה” Rashi explains that the redundancy comes to include *Sheivet Levi*. If so, it would seem that 13,000 men went to war. However, the Posuk (31:5) states explicitly that a total of 12,000 men went to war. How do we reconcile this matter?
- 13) Why did Bnei Yisroel receive the laws of הגעלת כלים (koshering utensils) after the war with Midyan, and not after the war with Sichon and Og which preceded it?
- 14) What is the Chiddush that one must even recite the Posuk of (לב: ג) “עטרות ודיבון וגו'” when fulfilling שנים מקרא ואחד תרגום?
- 15) Those who killed accidentally had to remain in the ערי מקלט until the Kohein Godol died, since the Kohein Godol should have Davened that no killings should have taken place (see Makos 11a). When should have the Kohein Godol offered this Tefilla?

ANSWERS

- 1) The king of Midyan named Tzur who was killed by Bnei Yisroel was Balak (Targum Yonoson Bamidbar 31:8).

- 2) Only water should be used for Kashering (Hag'ala). However, if another liquid was used, it is valid, *Bedi'eved* (Orach Chaim 452:5).
- 3) Wooden utensils do not require Tevilla [unless they are part of a utensil that contains metal or glass] (see Yoreh De'ah 120:1,5,6).
- 4) Although the daughters of *Tzlofchod* were all over 40 when they married, they all merited having children (Baba Basra 119a).
- 5) According to the Yalkut Shimoni (785) Bilam was tried and executed by the Sanhedrin. According to the Targum Yonoson (31:10), Pinchas killed him.
- 6) The sword that was plunged in the *Gal-Eid* made by Yaakov and Lovon (Midrash Hagadol cited in Limecheseh Atik).
- 7) The Yahrtzeit of Aharon - Rosh Chodesh Av is mentioned explicitly in the Torah (Bemidbar 33:38). That day became a *Ta'anis Tzaddikim* (see Orach Chaim 580:2).
- 8) Aharon and Chur supported Moshe's hands in their first war against Amaleik. Aharon's death which caused the protective clouds of glory to leave precipitated the second war of Amaleik against Bnei Yisroel (see Rashi, Bemidbar 21:1, and 33:40).
- 9) According to the Chavos Ya'ir (194) and Chasam Sofer (Teshuvos, Y.D. 227), it does. According to the Maharam Galanti (13), Shev Yaakov (Y.D. 49), Nodah B'yehuda (Kama, C.M. 30:11) and others - it does not.
- 10) In *Alush* (Bemidbar 33:13, Shmos Rabba 25:5).
- 11) Rabbi Akiva cried when he came to the words: "וזה" (ל:יג) "יסלח ליה", because it teaches us that one requires an atonement even if one intended to sin but ended up not sinning (see Kedushin 81b).
- 12) Many answers are given to this question. Rabbeinu Ovadia Mi'Bartenura in his Sefer, Amar Nekei explains that 12,000 went to war against their will [בעל כרחם - "וימסרו"] since Moshe's death was contingent on their waging war. However, *Sheivet*

Leivi went willingly because of the zealotry to fulfill the will of Hashem.

- 13) The Ramban (31:23) says that since the lands of Sichon and Og were part of Eretz Yisroel, the vessels captured from that war were permitted under the dispensation of קדלי דחזירי (see Chullin 17a).
- 14) Tosafos (Brachos 8b) wrote that even though those Pesukim do not have the standard Targum on them - just the Targum Yerushalmi - it is better to recite the Targum Yerushalmi than to recite the Posuk a third time. The Taz (O.C. 285:1) writes that even though these names were given by the אומות העולם, nevertheless the laws of מקרא שנים apply. Rabbeinu Bachya (32:3) writes that even though those cities were named after עבודת זרות, the laws of מקרא שנים apply.
- 15) According to the Targum Yonoson (35:25), when the Kohein Godol would come out of the Kodosh Kodoshim on Yom Kippur, part of his Tefilla was that Bnei Yisroel should not violate עבודה זרה גילוי עריות, עבודה זרה ושפיכות דמים.

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתתיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
- via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
- by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood. Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on שמחות and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

The material for this issue has been reprinted from previous years